Libuše VALENTOVÁ
(Universitatea Carolina, Praga)

Relaţiile ceho-române – un exemplu de apropiere prin cultură

Abstract: (The Czech-Romanian relations – how culture can become a bridge between nations) My paper presents the history of the Czech-Romanian relations, starting with the pre-revolutionary period of 1848. In the second half of the 19th century, Czech politicians and publicist were very interested in the political life of the Romanian Principalities. Their firm conviction was that the building of a bridge between the two peoples was to facilitate their struggle for independence and self-determination. After the formation of Czechoslovakia and the Great Romania, the political motives continued to prevail, most proved by the establishment of the Little Entente (1920-1921). Since the late 1920s, the Czechs have shown an increasing interest for the Romanian culture (for instance, literary translations, Romanian language courses, Romanian music concerts). After World War II, our countries were part of the same „camp" in the Central and Eastern Europe: apart from the inevitable „friendship and collaboration treaties", the relations between the two countries developed a particular cultural ans educational dimension. For the last 50 years the Romanian literature has been systematically promoted mainly by the prestigious Odeon Publishing House in Prague, but also by other publishing houses. The formation of the future specialists in the Romanian Language and Culture is the main objective of the Romanian Language and Literature Department, founded in 1950 at the Faculty of Letters of Charles University. During the time period after the fall od Communism in Europe, the public in the Czech Republic were gradually returning to their old friends, being especially attracted to the original way in which contemporary Romanian Literature and dramaturgy, as well as the „new wave" of cinema, deal with contemporary themes and issues, equally familiar both to Czechs and Romanians.

Keywords: Czech-Romanian cultural relations; bonds between Czechoslovakia and Romania; Czech translations of Romanian literature; Romanian department from the Charles University of Prague

Rezumat: Comunicarea prezintă un scurt istoric al relaţiilor ceho-române, începând din perioada premergătoare revoluţiei din 1848. În cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, oamenii politici şi publiciştii cehi se interesau intens de viaţa politică din ţările române, convinşi fiind că apropierea între cele două popoare va înlesni lupta lor pentru independenţă şi autodeterminare. După formarea Cehoslovaciei şi a României Mari, în domeniul colaborării dintre cele două state prevalau, cel puţin la început, tot motivele politice, fapt dovedit cel mai elocvent prin înfiinţarea Micii Înţelegeri (1920-1921). De la sfârşitul anilor ’20, în mediul ceh se manifestă însă şi un interes crescând faţă de cultura română (traduceri literare, cursuri de limba română, concerte de muzică românească). După Al doilea Război Mondial, ţările noastre fac parte din aceeaşi „tabără" din cadrul Europei Centrale şi de Est: în afară de inevitabilele „tratate de prietenie şi colaborare", relaţiile dintre cele două ţări iau o amploare deosebită şi în domeniul culturii şi învăţământului. Cu promovarea literaturii române se ocupă mai ales prestigioasa editură Odeon din Praga, apoi şi alte edituri, iar formarea viitorilor românişti este în grija Secţiei de limba şi literatura română, înfiinţată în 1950 la Facultatea de Litere a Universităţii Caroline. În cursul perioadei de după căderea comunismului în Europa, publicul din Cehia se întoarce treptat spre vechii prieteni, atras fiind în mod deosebit de felul original, în care literatura şi dramaturgia română contemporană precum şi „noul val" al cinematografiei tratează temele şi problemele bine cunoscute şi cehilor.

Cuvinte-cheie: relaţii culturale ceho-române; legăturile dintre Cehoslovacia şi România; traduceri în cehă din literatura română; Secţia de română de la Universitatea Carolina

BDD-A28929 © 2018 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:56:04 UTC)

În cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, oamenii politici şi publiciştii cehi încep să se intereseze de viaţa politică din ţările române, convinşi fiind că apropierea între cele două popoare va înlesni lupta lor pentru independenţă şi autodeterminare. Voi da doar două exemple. În 1846, cunoscutul publicist ceh Karel Havlíček Borovský oferă colegului său de breaslă din Ardeal, George Bariţiu, periodicul său „Pražské noviny", în schimbul „Gazetei de Transilvania", cu convingerea că această legătură ar contribui la o mai bună cunoaştere a naţiunilor asuprite din Austria: „Schimbul acesta va fi un prim pas de apropiere între noi. Chiar dacă la început nu ne vom înţelege complect (d-voastră cu boema mea, eu cu românească d-voastră), cu timpul se vor aranja lucrurile. Noi urmărim aici, în tot cazul, apropierea tuturor popoarelor nedominante (nicht herrschenden) din Austria." (Ionescu-Nişcov 1981, 10). Aceleaşi idei sunt prezente şi într-o suită de articole nesemnate, publicate după înfrângerea revoluţiei din 1848 în revista pariziană „Le Nord". Autorul lor, František Ladislav Rieger, unul dintre cei mai însemnaţi oameni politici cehi din secolul al XIX-lea, apără în aceste articole dreptul românilor din Transilvania la autodeterminare şi se pronunţă pentru o colaborare mai intensă între cehi şi români[1].

Tot în această perioadă înregistrăm şi primele contacte în domeniul culturii: este vorba de muzică, literatură, reportaj, dar şi de introducerea studiului limbii române la Universitatea Carolina.

În vara anului 1858, prozatorul român Nicolae Filimon a vizitat oraşele Praga şi Brno, iar impresiile sale le-a inclus în cartea sa *Escursiuni în Germania meridională*. În capitolul intitulat *Boemia istorică*, autorul îi compătimeşte pe cehi pentru soarta lor: „Dar dacă această nefericită ţară a jucat un rol atît de însemnat pe teatrul lumei, dacă ea dete orgolioasei Germanii mai mulţi renumiţi imperatori, cum fu oare răsplătită? Pe cît ştim, ea îşi pierdu libertatea şi deveni provincie austriacă." (Filimon 1957, II, 107). Într-un alt capitol, consacrat *stabilimentelor de instrucţiune*, aflăm, printre altele: „Praga are un conservator, ce trece de unul din cele mai renumite ale Europei. În acest conservator se studie muzica în toate specialităţile, dar renumele lui şi l-a dobîndit de la muzica instrumentală, iar mai cu seamă de la instrumentele de vînt, în care boemii au dobîndit de mult supremaţia." (Filimon 1957, II, 121).

Unsprezece ani după Filimon, în septembrie 1869, apare la Praga un tânăr moldovean de 19 ani, Mihai Eminovici. Despre scurta şedere a viitorului mare poet Mihai Eminescu nu ştim, din păcate, prea multe detalii, însă dovada principală a faptului că a stat câteva zile în capitala Boemiei o constituie fotografia sa arhicunoscută – portretul unui tânăr frumos cu plete, cu o frunte înaltă şi cu o privire mândră – realizată în atelierul fotografului Jan Tomáš din piaţa centrală a oraşului (Václavské náměstí). Se pare că Mihai, îndrumat de fratele său Şerban, intenţiona să se înscrie la Universitatea Carolina, însă nu a fost admis, fiindcă nu avusese examenul de bacalaureat. Ştim cum s-au rezolvat lucrurile mai departe: Eminescu s-a dus la Viena unde s-a înscris la Facultatea de Filozofie, în calitate de auditor extraordinar. Ne pare rău că nu s-au păstrat notiţe în care poetul să-şi fi consemnat impresiile din capitala noastră, cu o singură excepţie: manuscrisul nr. 2306, cu următorul pasaj descriind un vis: „Am ieşit

1. Articolele lui F. L. Rieger au apărut mai târziu în limba cehă, sub formă de broşură, intitulată *Rakouští Slované a Maďaři* (*Slavii din Austria şi maghiarii*), Praga, 1906.

BDD-A28929 © 2018 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:56:04 UTC)

parcă în târg şi am mers pe uliţi largi ca bulevarde (uliţa mare din Praga)". Această *uliţa mare* ar putea fi, foarte probabil, identică cu Václavské náměstí, dat fiind că această piaţă are aspectul unui bulevard larg şi lung.

În primăvara anului următor, 1870, marele clasic al literaturii cehe, Jan Neruda, călătorind prin Balcani, a poposit şi în capitala Principatelor Unite. În 1871 publică în ziarul „Národní listy" din Praga un foileton lung intitulat *Bukurešť*, în care descrie cu un extraordinar simţ al observaţiei şi cu sincere simpatii *Parisul de pe Dâmboviţa*: „Bucureştiul – ‚oraşul bucuriei'. (…) Ce frumos oraş! De la gară se înclină domol spre Dâmboviţa o pantă molcomă, iar de cealaltă parte se înalţă un oraş nebănuit de mare în cadrul verde al grădinilor şi parcurilor. Totul străluceşte de parcă oraşul ar fi înflorit abia ieri! Casele sunt albe şi mari, acoperişurile de tablă au fie strălucirea albă a argintului, fie rumeneala purpurie a chinovarului. În mijlocul fiecărui acoperiş se înalţă o cupolă de sticlă ce luminează ca o lanternă interiorul casei. O sută de biserici ortodoxe răsfirate ici şi colo, fiecare cu câteva cupole şi turle – totul inundat în strălucirea sudică a soarelui de mai. Totul luceşte şi scânteiază atât de tare, încât privirea ţi se înfioară şi caută refugiul proaspăt al pădurilor care înconjoară oraşul ca o cunună verde." (Neruda 2000, 251).

Un rol decisiv în introducerea limbii române în învăţământul superior de la noi l-a avut profesorul Jan Urban Jarník (1848-1923), fondatorul romanisticii cehe. Acesta a început să se ocupe de limba română încă din timpul studiilor sale la Paris, din anii şaptezeci, iar din 1882 a introdus studiul limbii române la Catedra de limbi romanice a Universităţii Caroline din Praga. În felul acesta, universitatea noastră a devenit a cincea universitate din afara graniţelor României – după cele din Petrograd, Torino, Budapesta şi Viena – la care se ţineau cursuri de limba română. Interesul filologului praghez se îndrepta nu numai spre lingvistica romanică, ci şi spre literele şi folclorul româneşti. În cursul unei vizite la Bucureşti, în primăvara anului 1879, Jarník a intrat în contact cu cei mai de seamă membri ai societăţii Junimea (T. Maiorescu, M. Eminescu, B. P. Hasdeu, A. D. Xenopol), iar la propunerea lui A. Odobescu a fost ales membru-corespondent al nou întemeiatei Academii Române. Colaborarea lui Jarník cu poetul şi folcloristul Andrei Bârseanu a fost deosebit de fructuoasă, deoarece antologia lor, *Doine şi strigături din Ardeal*, din 1885, îşi păstrează până acum valoarea uneia dintre cele mai importante colecţii de folclor. Profesorul de la Praga a colaborat, de asemenea, cu prima publicaţie din România destinată culturii populare, „Şezătoarea" (1892-1929)[2], întreţinând o vie corespondenţă cu folcloristul român Artur Gorovei, care a scris despre el, după dispariţia sa, adică în 1923: „Ne-a iubit cu toată patima şi s-a identificat cu sufletul nostru".

Spre sfârşitul secolului al XIX-lea şi la începutul secolului următor, apar la noi şi primele traduceri din literatura română în limba cehă: *Moara cu noroc,* de Ioan Slavici (1889), *Păcat şi alte nuvele,* de I. L. Caragiale (1895), *România pitorească* de Alexandru Vlahuţă (1913), câteva povestiri de Ion Agârbiceanu, Mihail Sadoveanu, Ioan Al. Brătescu-Voineşti (1916).

După formarea Cehoslovaciei şi României Mari, în relaţiile dintre cele două state prevalau, cel puţin la început, tot motivele politice, fapt dovedit cel mai elocvent prin

2. Este vorba, printre altele, de următoarele articole ale lui J. U. Jarník: *Noima variantelor din poezia populară* (vol. XIX, 1914), *Din folclorul ceh* şi *Crăciunul şi cei trei crai de la răsărit* (vol. XV, 1915).

BDD-A28929 © 2018 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:56:04 UTC)

înființarea Micii Înțelegeri (1920-1921). În scurt timp au început să funcționeze și două instituții orientate spre colaborare și cunoaștere reciprocă. În anul 1927, la Praga a luat ființă Institutul Cehoslovaco-Român, al cărui președinte a fost ales abatele Metod Zavoral de la mănăstirea Strahov din Praga. La întemeierea bibliotecii Institutului a contribuit și prietenul devotat al Cehoslovaciei, profesorul Nicolae Iorga. Ilustrul istoric român ţinuse, la începutul anilor douăzeci, câteva conferinţe la universităţile din Praga şi din Brno; în 1924 a fost ales membru al Societăţii Regale de Litere şi Ştiinţe a Boemiei, în 1931, membru al Academiei Cehe de Ştiinţe şi Arte, iar în anul următor i s-a acordat titlul de *doctor honoris causa* la Universitatea din Bratislava. În 1929, în oraşul Brno, capitala Moraviei, a fost înfiinţată o asociaţie ceho-română sub denumirea „Česko-rumunský spolek". În fruntea ei se afla Hertvík Jarník (1888-1938), fiul întemeietorului studiilor româneşti din ţara noastră, profesor de filologie romanică la Facultatea de Litere din Brno. Deja din anul 1924, H. Jarník ţinea la această facultate cursuri de română. Până la moartea sa prematură, acest mare cunoscător al limbii române şi al graiurilor româneşti se ocupa, în cadrul Asociaţiei Ceho-Române din Brno, de organizarea unor acţiuni culturale şi ştiinţifice pentru un public larg.

De la sfârșitul anilor douăzeci, în mediul ceh se manifestă un interes crescând pentru cultura română: e un fenomen care depășește în orice caz contactele oficiale, politice. Câteva exemple: în 1931, la Opera din Ostrava (Moravia de nord) a avut loc premiera absolută a baletului *Iris* de Constantin C. Nottara. Melomanii cehi apreciau operele compozitorului român George Enescu care a fost ales, în 1937, membru al Academiei Cehe de Ştiinţe şi Arte. Sculptorul Constantin Brâncuşi ne-a vizitat ţara în vara anului 1921, iar trei ani mai târziu, în noiembrie-decembrie 1924, câţiva pictori cehi de orientare avangardistă au expus operele lor la Prima expoziţie internaţională a revistei „Contimporanul" în Bucureşti, alături de acelea de Brâncuşi şi de Miliţa Petraşcu.

Aceeași perioadă aduce, de asemenea, o intensificare remarcabilă a preocupărilor privind traducerile din literatura română. În acest domeniu și-au adus o contribuţie însemnată profesoara de origine cehă de la Facultatea de Litere din Bratislava, Jindra Hušková-Flajšhansová, traducătoarea praghezã Marie Karásková-Kojecká şi profesorul de literatură franceză şi română J. Š. Kvapil. Aceşti traducători merituoşi au reuşit să prezinte cu succes operele unor scriitori români de seamă, precum Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Octavian Goga, Tudor Arghezi, Cezar Petrescu. Un detaliu semnificativ: mai multe romane din literatura română contemporană au fost atunci traduse şi introduse pe piaţa literară surprinzător de repede, de exemplu *Calea Victoriei*, din 1929, a apărut în traducerea cehă chiar în anul următor, sau *Ochii Maicii Domnului*, din 1934, a apărut în cehă încă în 1936, iar romanul *Baltagul*, în 1938.

Destrămarea Cehoslovaciei şi ocuparea Boemiei şi Moraviei de către Germania fascistă, în 1939, a dus la întreruperea legăturilor culturale existente. După eliberarea ţării noastre în 1945, la care a contribuit şi armata română (peste 65.000 de soldaţi români au căzut sau au fost răniţi pe teritoriul Slovaciei, Moraviei de sud şi Boemiei de est), legăturile diplomatice au fost repede reluate. În anii următori, relaţiile dintre cele două ţări au luat o amploare deosebită practic în toate domeniile.

În istoria studiilor româneşti din Cehia, iniţiate cândva de J. U. Jarník, este important anul universitar 1950-1951, când la Facultatea de Litere a Universităţii Caroline ia ființă Secţia de limba şi literatura română. Secţii asemănătoare au funcţionat de atunci şi la

BDD-A28929 © 2018 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universităţii de Vest din Timişoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:56:04 UTC)

Brno şi la Olomouc; în aceste două centre universitare din Moravia însă nu mai există, în momentul de faţă. La înfiinţarea secţiei pragheze a contribuit substanţial d-na Marie Kavková (1921-2000), care, timp de treizeci de ani, a condus această secţie, elaborând o serie întreagă de cursuri universitare, antologii şi studii privind istoria literaturii şi civilizaţiei române şi îndrumând câteva promoţii de românişti cehi. Preocupările sale de istoric literar și pedagog au fost completate de o bogată activitate de traducător, orientată atât spre fondul clasic al literaturii române (basme populare, I. L. Caragiale, L. Rebreanu, T. Arghezi, G. Călinescu, I. M. Sadoveanu, Cezar Petrescu), cât şi spre descoperirea unor valori noi (nuvela *Dor* de D. R. Popescu, romanul *Prins* de Petru Popescu, lirica Anei Blandiana etc.). Împreună cu foştii săi studenţi, profesoara Kavková a întocmit primul *Dicţionar al scriitorilor români* în limba cehă (Odeon, 1984, 398 de pagini + Tabel cronologic de 66 de pagini). De la începutul anilor şaizeci, în Secţia de română a Facultăţii de Litere din Praga şi-a desfăşurat activitatea sa pedagogică şi ştiinţifică lingvistul Jiří Felix (n. 1931), în perioada 1979-2001 şeful secţiei, autor al unui manual modern de limba română apărut în trei ediţii şi folosit până astăzi (*Limba română pentru autodidacţi*, 1965, 1972, 1980), precum şi autor de dicţionare, de ghiduri de conversaţie şi de o serie de studii de specialitate consacrate limbii române. Celor doi reprezentanţi ai românisticii pragheze le-a fost decernat titlul de *profesor honoris causa* de către Universitatea din Bucureşti, şi anume Mariei Kavková în 1994, iar lui Jiří Felix în 1998.

Câteva cuvinte despre situaţia actuală: de cinci ani, secţia de română face parte din Catedra de studii sud-est europene din cadrul Facultăţii de Litere, fiind reprezentată de trei cadre didactice: un istoric literar, un specialist pentru predarea limbii române şi un lector din România. Concursul de admitere se organizează din doi în doi ani. În prezent, la studiul pentru licenţă (trei ani) şi pentru masterat (următorii doi ani) sunt înscrişi circa 15 studenţi, iar cursul facultativ de limba română e urmat de un număr variabil de studenţi provenind de la alte catedre sau chiar de la alte facultăţi. În general, studenţii din Departamentul de română optează pentru încă o disciplină filologică (ceha, italiana, polona, maghiara etc.). Absolvenţii noştri pot lucra în serviciul diplomatic, la firme comerciale, în învăţământ sau ca translatori. După aşteptările noastre, cel puţin unii dintre ei vor deveni şi traducători bine pregătiţi şi entuziaşti ai literelor româneşti.

Departamentul de română se ocupă nu numai de munca pedagogică, ci şi de organizarea unor importante acţiuni ştiinţifice, printre care o menţiune specială merită cele cinci Colocvii Internaţionale de Studii Româneşti în Cehia, ale căror teme, dezbătute de românişti din Cehia, Slovacia, România, Republica Moldova, Italia, Ungaria şi Polonia au fost următoarele: I – „Starea actuală a Studiilor Româneşti în Europa” (2005), II – „Mircea Eliade în context european” (2006), III – „Ipostaze ale identităţii româneşti” (2008), IV – „Literatura română non-fiction ieri şi azi” (2013), V – „Traducere între limbă, cultură şi istorie” (2016). Comunicările prezentate la aceste întâlniri ale specialiştilor europeni sunt cuprinse în volumele publicate de Asociaţia Cehia-România, în colaborare cu Secţia de Română din Praga.

În ceea ce priveşte traducerile din literatura română, putem afirma că cele apărute în perioada de după 1989 au trezit, în rândurile cititorilor cehi, un viu interes pentru o literatură încă relativ puţin cunoscută la noi. În această ordine de idei, le-aş aminti pe acelea care s-au bucurat de cea mai caldă primire: operele în proză ale lui Mircea Eliade – *Maitreyi* (traducere: Eva Strebingerová)*, Nuntă în cer,* trei volume de nuvele

BDD-A28929 © 2018 „Jozsef Attila” Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universităţii de Vest din Timişoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:56:04 UTC)

fantastice (traducere: Jiří Našinec), *Pagini bizare* de Urmuz (traducere: Petr Turek), romanul *Întoarcerea lui Ulise* de Modest Morariu şi capodopera lui Gib I. Mihăescu, romanul *Rusoaica* (traducere: Jitka Lukešová), *Întâmplări în irealitatea imediată* şi *Inimi cicatrizate* de Max Blecher (traducere: Hana Janovská), romanele scriitorului basarabean Aureliu Busuioc: *Pactizând cu diavolul* şi *Spune-mi Gioni!* (traducere: Jiří Našinec) şi *Jurnalul* lui Mihail Sebastian (traducere: Jindřich Vacek). Semnificativ pare şi faptul că tot tirajul *Dicţionarului de scriitori români* din 2001[3] care prezintă în total 310 autori din România, Basarabia şi din exil, a fost epuizat în scurtă vreme.

În ultimul deceniu observăm că interesul cititorilor cehi se îndreaptă preponderent spre literatura contemporană. În acest sens, exemplul cel mai elocvent este faptul că prestigiosul Premiu Magnesia Litera pentru cea mai bună carte apărută în Cehia în anul 2006 a fost acordat unui scriitor român, şi anume lui Petru Cimpoeşu, pentru romanul său din „perioada tranziţiei", *Simion liftnicul*, în traducerea lui Jiří Našinec (care a tălmăcit în cehă şi următorul roman al aceluiaşi autor, *Christina Domestica sau Vânători de suflete*). Pe piaţa de carte din Cehia şi prin reviste literare apar autori români de azi, traduşi fie de generaţia mai în vârstă a românişţilor cehi (Jiří Našinec, Jitka Lukešová, Jindřich Vacek, Libuše Valentová), fie de câţiva absolvenţi ai studiilor româneşti din cadrul Facultăţii de Litere a Universităţii Caroline din Praga (Jarmila Horáková, Olga Chojnacka, Irina Kolaříková, Jiřina Vyorálková, Elisabeta Fiedlerová, Tomáš Vašut, Barbora Hartigová, Petra Mendlová, Kryštof Míka). Datorită eforturilor acestei echipe, în mediul cultural ceh au fost introduşi poeţi contemporani precum Ana Blandiana, Mircea Dinescu, Ion Mureşan, Claudiu Komartin, Ioan Es. Pop, Simona Popescu, Nicolae Prelipceanu, Robert Şerban, Răzvan Ţupa, Elena Vlădăreanu ş.a., prozatori din România şi Moldova (Varujan Vosganian: *Cartea şoaptelor*; Anca Maria Mosora: *Arhanghelii nu mor*, *Reality game show*; Nicolae Rusu: *Şobolaniada*; Iulian Ciocan: *Înainte să moară Brejnev*) şi unele nume de răsunet ale exilului literar român (Norman Manea: *Întoarcerea huliganului* şi *Vizuina*; Dumitru Ţepeneag: *Hotel Europa*). În acelaşi timp, pe scenele unor teatre din Cehia (Praga, Děčín, Olomouc) au fost puse în scenă câteva piese de teatru ale dramaturgilor români de azi, precum Gianina Cărbunariu, Lia Bugnar, Gabriel Pintilei ş.a. Primirea favorabilă a traducerilor literare şi a pieselor de teatru se explică şi printr-un succes surprinzător de mare al „noului val" din cinematografia română: în prezent, orice cinefil din Cehia cunoaşte foarte bine filmele *4 luni, 3 săptămâni şi 2 zile*, *California dreamin´*, *Moartea domnului Lăzărescu*, *Poliţist adjectiv, Poziţia copilului*, *Bacalaureat* ş.a.

O altă posibilitate pentru o mai bună cunoaştere a realităţilor româneşti şi pentru o apropiere reciprocă o reprezintă Asociaţia Cehia-România, înfiinţată la Praga în februarie 1991 (atunci sub denumirea Asociaţia Cehoslovacia-România). Această organizaţie non-guvernamentală are în spate o istorie lungă, pe care şi-o aminteşte cu mândrie: Institutul Cehoslovaco-Român, din perioada interbelică, apoi Societatea pentru relaţii culturale şi economice (1946-1951, desfiinţată de regimul stalinist) şi, în sfârşit, Asociaţia Cehoslovaco-Română (născută în atmosfera „Primăverii de la Praga", desfiinţată de regimul zis „de normalizare", în 1971). Actualmente, Asociaţia întruneşte

3. Libuše Valentová (coord.), Jiří Našinec, Vitalie Ciobanu, Vasile Gârneţ, *Slovník rumunských spisovatelů*, Libri, Praha, 2001, 259 p.

BDD-A28929 © 2018 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:56:04 UTC)

în jur de o sută douăzeci de membri din diferite localităţi ale Cehiei (cehi, în cea mai mare parte, dar şi români stabiliţi în ţara noastră), pentru care pregăteşte conferinţe pe teme culturale, istorice şi politice, mese rotunde cu oaspeţi din România şi din Moldova, lansări de cărţi şi vizionări de filme artistice şi documentare. Activitatea ei cuprinde şi publicarea unui buletin (două numere pe an) şi a unor broşuri cu privire la relaţiile ceho-române[4]. La organizarea evenimentelor culturale (conferinţe, lecturi publice, lansări de carte), comitetul Asociaţiei colaborează cu Institutul Cultural Român din Praga, înfiinţat în 2004. Pe lângă contactele oficiale, realizate de instituţiile cehe şi române, Asociaţia Cehia-România reprezintă o alternativă eficientă pentru a ne cunoaşte şi a ne înţelege mai bine.

În încheiere, aş dori să reamintesc, la o conferinţă a filologilor, cât de important este să studiezi o limbă străină, sau – şi mai bine – mai multe limbi străine. Scopul pragmatic e clar: te înțelegi cu oamenii dintr-o țară străină, poți lucra în calitate de translator/traducător sau ca specialist undeva în străinătate. De data aceasta aș dori însă să subliniez o idee pe care am găsit-o, exprimată foarte frumos, la Herta Müller. În eseul său intitulat *În fiecare limbă sunt alți ochi*, scriitoarea germană originară din

4. Asociaţia Cehia-România a editat până acum următoarele publicaţii:
- Dobromil Pácalt, *Vzpomínky z Rumunska /1936-1980/* (*Amintiri din România*), Praha, 1997, 85 p.
- Jiří Felix, Lidia Našincová, *Trei zile la Praga*, Praha, 1999, 44 p.
- Jiří Felix, *Česko-rumunské styky v datech* (*Relaţiile ceho-române în date*), Praha, 2000, 45 p.
- Libuše Valentová, Jiří Našinec, *Mihai Eminescu v české kultuře – Mihai Eminescu în cultura cehă*, Praha, 2000, 40 p.
- *Čeští spisovatelé o Rumunsku* (*Scriitori cehi despre România*), antologie realizată de Jitka Lukešová şi Jiří Našinec, Praha, 2000, 43 p.
- Jiří Felix, Victoria Moldovan: *Zdokonalujme se v rumunštině – Să ne perfecţionăm româna*, Praha, 2001, 67 p.
- Jiří Felix, *Relaţiile ceho-române în date*, Praha 2002, 46 p.
- Emanuel svobodný pán z Friedbergů (Mírohorský), *Po Dunaji do Rumunska* (*Pe Dunăre în România*), antologie de texte realizată de Jiří Našinec, Praha, 2002, 43 p.
- Jiří Felix, Milan Skála, *Strahovský opat Metod Zavoral a Rumunsko* (*Metod Zavoral, abatele mănăstirii Strahov din Praga, şi România*), Praha, 2003, 96 p.
- *Neznámý Eugen Ionescu* (*Eugen Ionescu necunoscut*), antologie de texte şi traducere de Jiří Našinec, prefaţă de Libuše Valentová, Praha, 2004, 45 p.
- *Primul simpozion internaţional de studii româneşti din Cehia / První mezinárodní symposium české rumunistiky*, editori: Libuše Valentová şi Eugenia Bojoga, Praha, 2005, 191 p.
- *Balada Mioriţa v českých překladech / Balada Mioriţa în limba cehă*, editori: Libuše Valentová şi Jiří Našinec, Praha, 2006, 45 p.
- Jiří Felix, Martin Krajíček, Martin Vičan, *Z cest po Rumunsku (soubor fotografií)* (*Drumuri prin România, fotografii*), Praha 2007, 63 p.
- Jaromír Damek, *Má setkání s rumunskou poezií* (*Întîlnirile mele cu poezia română*), Praha, 2008, 31 p.
- Daniel Agnew, Jiří Felix: *Příspěvky k dějinám česko-rumunských styků* (*Contribuţii la istoria relaţiilor ceho-române*), Praha, 2008, 76 p.
- *Mircea Eliade în context european / Mircea Eliade v evropském kontextu*, editor: Libuše Valentová, Praha, 2008, 128+120 p.
- Jiří Felix, *Ohlédnutí / Privire în urmă*, Praha, 2010, 32 p.
- *Ipostaze ale identităţii româneşti / Podoby rumunské identity*, editor: Libuše Valentová, Praha, 2009, 220 p.
- Jiří Felix, *Interesul cehilor pentru limba română* (Zájem Čechů o rumunštinu), Praha 2011, 16 p.

BDD-A28929 © 2018 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universităţii de Vest din Timişoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:56:04 UTC)

Banat spune: „De la o limbă la alta se produc transformări. Viziunea limbii materne se confruntă cu privirea diferită a limbii străine". Prozatoarea dă și câteva exemple grăitoare: „Der Wind geht" vs. „Vântul bate" (aici verbul exprimă ceva zgomotos și dureros); „Der Wind hat sich gelegt" (imagine plată și orizontală) vs. „Vântul a stat" (imagine abruptă și verticală) (vezi Herta Müller 2005, 25-27). Autoarea eseului susține că româna posedă multe „metafore temerare", afirmație cu care sunt absolut de acord. Multe idiomuri, frazeologisme, zicale și proverbe românești mi se par mult mai pitorești, mai expresive decât cele din limba mea maternă. Să mă limitez la doar câteva exemple: „cu lux de amănunte" (în cehă: multe), „mi-a căzut fisa" (dintr-o dată am înțeles), „să împăcăm și capra și varza" (și pe unii și pe alții). Unele frazeologisme exprimă un obicei sau o formă de politețe practic inexistentă în mediul ceh („să vă/ne fie de bine"), altele au o impresionantă forță filozofică („n-a fost să fie").

Ideea Hertei Müller după care în fiecare limbă sunt alți ochi poate fi lărgită în sensul că și în fiecare literatură și fiecare spațiu cultural ne confruntăm cu alte priviri și alte viziuni, dat fiind că oamenii din culturi diferite se uită diferit, din alte perspective, la lumea înconjurătoare. De aici, un imperativ pentru epoca în care trăim: să fim deschiși față de „alți ochi", să învățăm limbi străine și să le predăm cât mai temeinic tinerilor, să ne străduim să traducem cât mai mult din literaturi străine, mai apropiate sau mai îndepărtate. În felul acesta nu numai că ne îmbogățim propria noastră vedere, dar, în același timp, pierdem și neîncrederea sau chiar teama de Celălalt, până nu de mult Străinul de neînțeles.

Referințe bibliografice

Filimon, Nicolae. *Escursiuni în Germania meridională*, diferite ediţii.

Ionescu-Nişcov, Traian. 1981. *Relaţii social-culturale ceho-române (Epoca modernă)*, Cluj-Napoca: Editura Dacia.

Jarník, J. U., Zavoral, M., Jarník, H., Hušková-Flajšhansová, J.. 2005. *Vorbiri şi scrisori către ardeleni (1877-1941)*, texte selectate de Traian Ionescu-Nişcov, ediţie îngrijită de Viorica Nişcov. Bucureşti: Editura Saeculum I.O.

Kavková, Marie et al. 1984. *Slovník spisovatelů – Rumunsko.* Praha: Odeon.

Mareş, Gabriel. 2013. *Literatura română în spaţiul ceh sub comunism*, Bucureşti: Editura ALL.

Müller, Herta. 2005. *Regele se-nclină şi ucide*, traducere de Alexandru Al. Şahighian, Iaşi-Bucureşti: Polirom.

Neruda, Jan. 2000. *De la Praga la Paris şi la Ierusalim*, traducere de Helliana Ianculescu, Bucureşti: Ed. Minerva.

Relaţii Româno-Cehe. Bibliografie generală, Partea I, fascicula I-II. 2014. Coordonator: Octavia-Luciana Madge. Bucureşti: Editura Universităţii din Bucureşti.

Toader, Alexandra. 2012. *Un veac de raporturi cultural-literare româno-cehe*. Bucureşti: Editura Universităţii din Bucureşti.

Valentová, Libuše. 1992. *Překlady z rumunské literatury do češtiny (1900-1991) – Traduceri din literatura română în limba cehă (1900-1991)*. Praha: Petr Kliment, Tiskárna Černošice.

Valentová, Libuše, Ciobanu, Vitalie, Našinec, Jiří. 2001. *Slovník rumunských spisovatelů*. Praha: Libri.

BDD-A28929 © 2018 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:56:04 UTC)